

možda bi mogle otpasti neke od onih 50 objavljenih — kao npr. važno, ali danas već zastarjelo djelo Franje Kuhača »Osebine pučke muzike naročito hrvatske« (Zagreb 1909), ili veoma značajna monografija o baladi »Lepa Vida« Ivana Grafenauera (Ljubljana 1943), koja nije toliko važan prilog proučavanju muzičkog folklora Slovenije.

Bibliografija izabranih djela o muzičkom folkloru evropskih naroda značajno je dostignuće. Namijenjena naročito studentima koji pored svoje zemlje proučavaju muzički folklor drugih evropskih zemalja, ona daje veoma dobar i koristan uvid u važniju literaturu i izvore. Zbog toga je koristan i potreban priručnik svakome etnomuzikologu.

Jerko Bezić

HANDBUCH DER EUROPÄISCHEN VOLKMUSIKINSTRUMENTE. Serie I. Band 1. BÁLINT SÁROSI, DIE VOLKMUSIKINSTRUMENTE UNGARNS. VEB Deutscher Verlag für Musik Leipzig. Leipzig s. a. (1967?), 148 str.

Mora se na prvom mjestu zabilježiti kako je ovo izdanje u cjelini sretan početak ovoga naširoko zasnovanoga, dugo pripremanoga i u diskusijama pretresanoga pothvata: izdanja suvremeno obrađene i tehnički na visini prezentirane cjelokupne materije evropskih narodnih glazbila. Za svaku je grupu odnosno vrstu instrumenata svuda sustavno, brižno i potanko dana nomenklatura, način i tehnološke pojedinosti izradbe, tehnika svirke i mogućnosti muzičkoga izražavanja, repertoar svirke, upotreba instrumenta pa njegov historijat i rasprostranjenost.

Naročito treba naglasiti kako je svuda opisom i crtežima prikazana izradba instrumenta, oruđe i nomenklatura pri tome — a to je u mnoštvu dosadašnjih radova o narodnim glazbilima osjetno nedostajalo premda može za studije ove vrste i zaključke biti vrlo odlučno. Ali stil crteža često pojednostavnjuje pojedinosti, tako da bi nepreciznosti mogle onoga koji nije savršeno upućen zavesti na krivu predodžbu (tako npr. zacijelo na sl. 90 kod piska i donjega otvora trube od drvene kore; na sl. 100, ako na lijevoj cijevi nije, sasvim neobično, 4 nego 5 vrtlina; možda i na sl. 109, gdje je pisak kao odeblja cijev, a tekst uz crtež bilježi »trsteni pisak« i dr.).

S naročitim priznanjem treba istaći načelo B. Sárosija da svagdje navodi svu nomenklaturu u vezi s pojedinim instrumentom, što za poredbeni studij i etnološke zaključke može imati dalekosežno značenje (no treba nesumnjivo ispraviti na str. 101. ime *obremenica* za dugu drvenu koničnu trubu, koja se u pokladno doba negda upotrebljavala kod mohačkih Šokaca, što je poteklo zacijelo zabunom otuda što na jednoj fotografiji tamošnjih *bušara* uz trubača s onakvom trubom stoji upravo čovjek s pravom tamošnjom »obramenicom« — i još nekoliko takvih manje važnih omašaka). Autor svagdje, gdje je to moguće, informira o podrijetlu, odnosno etimologiji navođenih izraza (a tu bi se moglo, različno od autora, vrlo plauzibilno pretpostaviti kod naziva *duda* u imenima nekih mađarskih instrumenata da je na njih primijenjen taj naziv s pravih *duda* (mađ. *duda*) — takvi se prijenosi naziva jednih glazbila na sasvim druga zbivaju često na sve strane — a ne da u tim slučajevima ovdje *duda* znači 'fišek, škaničl', po njem. *Tüte* — str. 86).

Kako je tu obuhvaćen čitav narodni instrumentarij Mađara u već uobičajena 4 poglavlja (idiofoni, membranofoni, hordofoni i aerofoni), od najelementarnijih oblika (napose aerofonskih), kojima jedva i pristaje termin muzički instrument, do visoko razvijenih (naročito hordofona), razumljivo je da činjenice i teze ili hipoteze iznošene uz pojedine od njih izazivaju pitanja ili potrebu obrazloženja, koja u izdanju s koncepcijom ove vrste ne mogu doći dovoljno izdašno do izražaja. Dok se tu kod nekih instrumenata takva mišljenja o njima nalaze rečena, kod drugih ih nema, iako bi se očekivala. Tako npr. E. Emsheimer zastupa ovdje hipotezu da je svirala bez rupica a s kanalom u pisku, koji kod svirke čini vršak jezika svirača s dijelom stijenke svirale, davna baština ugrofinska, jer su takve potvrđene samo kod ugrofinskih naroda, dok u odsjeku o istim takvim sviralama bez rupica, ali sa strujom zraka usmjerenom oštro na sam rub otvora svirale iz male reške među usnama svirača, kao i o onima sa zasjekom u tom rubu otvora svirale ili pače onima s dancem i rupicom s bridom niže otvora, nema odgovarajućega mišljenja, premda je u svih tih suvrstica ove vrste svirala bez rupica isti princip svirke (suptilno mijenjanom jačinom struje zraka izazivan niz alikvotnih tonova, sad s otvorenim, sad sa prstom zatvaranim donjim otvorom cijevi svirale); a svirale te vrste, zajedno s onima gore spomenutima, gdje zračni kanal tvori jezik svirača, po dosad poznatom rasprostiranju svih suvrstica takvih svirala, izražita su značajka različitih naroda karpatskoga prostora (i njegova bližeg susjedstva — osim još dva odatle vrlo udaljena manja prostora u Evropi), a tu su upravo smješteni i Mađari Csangó (u Moldaviji), kod kojih se jedinih od Mađara još (rijetko) nalaze takve svirale.

Razumljivo je i ne bi trebalo opravdavati što se unatoč ograničenju djela na samu Mađarsku spominju od mađarskih grupa izvan države spomenuti Csangó, ali je šteta što nisu uzeti u obzir instrumenti i ostalih Mađara izvan Mađarske (napose onih iz Jugoslavije), što bi za izvjesne etnomuzikološke izvode moglo biti korisno, isto tako kao što bi bilo i uključivanje glazbila nemađarskih manjina u okviru današnje Mađarske (osim nekoliko slučajeva).

Kako se iz ovoga prvog sveska vidi, pobijedilo je stajalište da će prije doći do ostvarivanja ovoga plana ako se budu sukcesivno izdavale monografije o narodnim glazbilima pojedinih država, nego naroda ili kad bi izdanje imalo leksikonski značaj za cjelinu Evrope (premda bi stručno i praktički za etnomuzikologa bilo izdanje leksikonskog značaja podesnije).

Milovan Gavazzi

VUK STEFANOVIĆ KARADŽIĆ, SRPSKE NARODNE POSLOVICE. Sabrana dela Vuka Karadžića, knj. IX. Priredio MIROSLAV PANTIĆ. Prosveta, Beograd 1965, 698 str.

Kritičko izdanje Vukove zbirke srpskih, hrvatskih i crnogorskih narodnih poslovice, koja je izašla god. 1849. u Beču, u štampariji jermenskog manastira pod naslovom »Srpske narodne poslovice i druge različne kao one u običaj uzete riječi«, ujedno i jubilarno izdanje o stogodišnjici smrti Vuka Stefanovića Karadžića (1864—1964), koje je priredio i pogovorom (str. 573—647) i bilješkama popratio Miroslav Pantić, sadrži, pored zbirke iz 1849, u dodacima: